

CURS ACADÈMIC 2002 - 2003

Assignatura:

Anatomia humana: generalitats i aparell locomotor

Assignatura troncal de segon quadrimestre de primer curs de la llicenciatura de Medicina.

Crèdits totals: 15 (teòrics 7,5 i pràctics 7,5)

Departament responsable de la docència:

Departament de Ciències Morfològiques. Unitat d'Anatomia i Embriologia.

Coordinador de l'assignatura:

Prof. Dr. Alfonso Rodríguez Baeza

Despatx M6 – 112. Telf. 93 581 19 48. E-mail: alfonso.rodriguez@uab.es

Horari d'atenció als estudiants: a convenir amb el professor.

Professors que imparteixen la docència teòrica:

Prof. Dr. Josep Maria Domènech i Mateu (Catedràtic d'Universitat). Temes I, II, IV i V.

Prof. Dr. Francisco Reina de la Torre (Professor Titular d'Universitat). Temes I i VI.

Prof. Dr. Alfonso Rodríguez Baeza (Professor Titular d'Universitat). Temes I, II i III.

Horaris d'atenció als estudiants: a convenir amb els professors.

Professors que imparteixen la docència pràctica:

Prof. Mario Bueno (Professor Associat)

Prof. Dr. Pere Jordi Fàbregas (Professor Ajudant)

Prof. Alejandro Hernández (Professor Associat)

Prof^a. Eva Maranillo (Professora Ajudant)

Prof^a. Montse Munill (Professora Associada)

Prof. Dr. Manuel Roig (Professor Associat)

Horaris d'atenció amb als estudiants: a convenir amb els professors/es.

Secretaria Administrativa:

Sra. Maria del Mar Julià. Secretaria de la Unitat d'Anatomia i Embriologia.

Despatx M6 – 111. Telf. 93 581 18 74. Horari: de 9 a 14 i de 15 a 17.

OBJECTIUS

Generals i específics

En finalitzar l'estudi, l'alumne haurà d'haver adquirit un coneixement suficient de l'organització general del cos humà, del seu desenvolupament, així com de l'estructura i de la funció de l'aparell locomotor en estat de salut. Aquest objectiu es concreta en els següents objectius específics:

- 1.- conèixer i utilitzar la terminologia anatòmica internacional.
- 2.- conèixer i descriure l'organització general i les estructures que conformen els diferents aparells i sistemes del cos humà.
- 3.- conèixer i descriure els mecanismes bàsics del desenvolupament dels diferents aparells i

sistemes corporals, especialment de l'aparell locomotor.

4.- ser capaç de identificar tots i cadascun dels elements de l'aparell locomotor.

5.- conèixer l'organització topogràfica de l'aparell locomotor.

6.- conèixer l'anatomia funcional de totes i cadascuna de las articulacions del cos humà.

Objectius de les classes teòriques

Exposar de forma sistemàtica, seqüencial i ordenada els diferents temes que conformen el programa de l'assignatura.

Objectius dels seminaris teòrico-pràctics

Impartir a grups reduïts d'alumnes, afavorint la seva participació activa, els temes corresponents a l'osteologia i els coneixements adquirits a les classes teòriques sobre aspectes del desenvolupament i de l'anatomia clínica i funcional.

Objectius de les pràctiques de dissecció

Establir un contacte directe dels alumnes amb les diferents regions anatòmiques mitjançant l'estudi de disseccions en cadàver humà. Capacitar els alumnes a reconèixer les estructures anatòmiques.

CONEIXEMENTS PREVIS NECESSARIS

Els coneixements de biologia humana assolits durant el període pre-universitari.

RECURSOS DOCENTS

Classes teòriques

Exposició dels temes amb suport audiovisuals.

Seminaris teòrico-pràctics

Presentació de temes del desenvolupament, de l'osteologia i d l'anatomia aplicada a grups reduïts d'alumnes, facilitant la interacció entre el professor i els alumnes. En aquestes activitats docents es fan servir ossos, material iconogràfic i material procedent de tècniques de diagnòstic per la imatge.

Pràctiques

Estudi de preparacions anatòmiques en cadàver humà a la sala de dissecció, d'acord amb la programació pràctica del curs.

Notes importants:

1. Pels seminaris d'osteologia els estudiants poden adquirir, a la Copisteria de la Facultat, un guió de dibuixos.
2. Per les pràctiques de dissecció és obligatori portar bata i guants.
3. Tots els estudiants matriculats a l'assignatura tenen la possibilitat de realitzar dissecció lliure, amb la tutorització d'un professor de l'Unitat. Aquestes activitats son voluntàries.
4. L'assignatura posarà a disposició dels estudiants matriculats una pàgina web a Campus Virtual de la UAB. En aquesta pàgina es trobaren els continguts mes representatius de cadascuna de les activitats pràctiques programades de l'assignatura.

PRINCIPALS ASPECTES DE L'AVALUACIÓ

La nota final serà la mitjana ponderada de les notes de l'examen teòric i de l'avaluació dels continguts pràctics de l'assignatura.

L'examen teòric serà objectiu i constarà de preguntes d'elecció múltiple.

L'examen pràctic constarà de preguntes de reconeixements i/o breu descripció d'estructures anatòmiques estudiades tant als seminaris teòrico-pràctics com a les pràctiques de dissecció.

PROGRAMA DE L'ASSIGNATURA

Classes teòriques

I. BLOC TEMÀTIC D'ANATOMIA GENERAL

I.1.- INTRODUCCIÓ A L'ANATOMIA

I.1.1. Concepte d'anatomia.

I.1.2. Recensió històrica del coneixement científic del cos humà.

I.1.3. Subdivisió del coneixement anatòmic.

I.2.- EL COS HUMÀ A L'ESCALA FILOGENÈTICA

I.2.1. Constitució del cos humà.

I.2.2. L'home com a animal vertebrat.

I.2.3. Conceptes antropològics bàsics.

I.3.- TERMES BÀSICS DE L'ANATOMIA DESCRIPTIVA

I.3.1. Posició anatòmica.

I.3.2. Eixos, plans i punts de referència per a l'estudi del cos humà.

I.4.- FORMA, ASPECTE GENERAL I PROPORCIONS DEL COS HUMÀ

I.4.1. Biotipologia.

I.4.2. Factors que determinen la forma i la constitució del cos humà.

I.5.- CONCEPTES FONAMENTALS PER A L'ESTUDI ANATÒMIC. ANATOMIA PER L'IMATGE

I.5.1. Forma, estructura, funció, procés i sistemes funcionals.

I.5.2. Estudi de l'anatomia per tècniques d'imatge. Conceptes generals.

Tècniques basades en els Raigs X (radiologia i tomografia axial computaritzada).

Ressonància magnètica. Radiosòtops. Ultrasons.

I.6.- SISTEMA ESQUELÈTIC: GENERALITATS

I.6.1. Concepte i funcions.

I.6.2. Óssos: constitució, funcions, classificació, morfologia, vascularització i innervació.

I.6.3. Cartíl·lags i teixit fibrós.

I.7.- SISTEMA ARTICULAR: GENERALITATS

I.7.1. Concepte.

I.7.2. Classificació morfològica: fibroses, cartilaginoses i sinovials.

I.7.3. Classificació funcional: sinartrosi, anfiartrosi i diartrosi.

I.7.4. Estudi de les articulacions fibroses i cartilaginoses.

I.7.5. Estudi de les articulacions sinovials (diartrosi): superfícies articulars, càpsula articular i lligaments, membrana sinovial, cavitat articular, líquid sinovial i annexes articulars.

Classificació i moviments: artròdia, trochus, trocleartrosi, condí·lia, encaix recíproc,

enartrosi. Vascularització i innervació.

I.8.- SISTEMA MUSCULAR: GENERALITATS

I.8.1. Definició i varietats: múscul llis, múscul esquelètic i múscul cardíac.

- I.8.2. Morfologia del múscul i del tendó. Classificació dels músculs.
- I.8.3. Annexes musculars: aponeurosi i fascies, bosses seroses i beines sinovials.
- I.8.4. Funcions i estabilitat articular.
- I.8.5. Vascularització i innervació.

I.9.- SISTEMA VASCULAR: GENERALITATS

- I.9.1. Organització: circulació sistèmica o major i circulació pulmonar o menor.
- I.9.2. Cor i pericardi.
- I.9.3. Artèries: morfologia, classificació, distribució i funció.
- I.9.4. Venes: morfologia, classificació, distribució i funció.
- I.9.5. Limfàtics: morfologia, classificació, distribució i funció.

I.10.- SISTEMA NERVIÓS: GENERALITATS

- I.10.1. Organització.
- I.10.2. Subdivisió anatòmica: sistema nerviós central i perifèric.
- I.10.3. Subdivisió funcional: sistema nerviós somàtic i autònom.
- I.10.4. Consideracions generals sobre el sistema nerviós perifèric: constitució dels nervis raquidis. Distribució. Innervació troncular i metamèrica.
- I.10.5. Meninges i líquid cefaloraquídi.

I.11.- ESPLACNOLOGIA: GENERALITATS

- I.11.1. Visceres: concepte. Visceres buides i visceres massisses.
- I.11.2. Visceres intracel·lòmiques. Membranes seroses visceral i parietal. Mesenteris.
- I.11.3. Visceres extracel·lòmiques: primàries i secundàries. Fascies de coalescència.

II. BLOC TEMÀTIC D'EMBRIOLOGIA GENERAL I DE L'APARELL LOCOMOTOR

II.1.- INTRODUCCIÓ A L'EMBRIOLOGIA

- II.1.1. Concepte.
- II.1.2. Parts de què consta i interès mèdic de l'embriologia.

II.2.- SEGMENTACIÓ DEL ZIGOT

- II.2.1. Formació de blastòmers.
- II.2.2. Fase de mòrula.

II.3.- FASE DE BLÀSTULA

- II.3.1. Formació del blastocist monocavitari. Embrioblast. Trofoblast. Blastocel.
- II.3.2. Nidació.
- II.3.3. Diferenciació de l'embrioblast. Formació de l'endoderma i de l'ectoderma.
- II.3.4. Formació dels blastocist bicavitari. Formació del sac vitel·li i del sac amniòtic.
- II.3.5. Mesoderma extraembrionari: esplacnopleura extraembrionària, somatopleura extraembrionària i celoma extraembrionari.

II.4.- FASE DE GÀSTRULA

- II.4.1. Formació de la línia primitiva i del node de Hensen.
- II.4.2. Formació del notocordi.
- II.4.3. Formació del mesoderma intraembrionari.
- II.4.4. Divisió del mesoderma intraembrionari.

II.5.- DERIVATS DE LES CAPES GERMINATIVES

- II.5.1. Derivats de l'ectoderma.
- II.5.2. Derivats de l'endoderma.
- II.5.3. Derivats del mesoderma.

II.6.- DESENVOLUPAMENT DE L'APARELL LOCOMOTOR

- II.6.1. Morfogènesi del raquis.
- II.6.2. Morfogènesi de les extremitats. Cresta ectodèrmica apical. Nucli mesodèrmic. Xarxa capil·lar i si marginal. Factors determinants de la polaritat. Remodelació per mort cel·lular programada. Rotacions.

II.7.- MORFOGÈNESI DEL CRANI

- II.7.1. Desmocrani, condrocrani i ósteocrani.
- II.7.2. Neurocrani i viscerocrani.

III. BLOC TEMÀTIC D'ANATOMIA DE L'EXTREMITAT SUPERIOR

III.1.- ARTICULACIONS DE LA CINTURA ESCAPULAR

- III.1.1. Articulació esternoclavicular.
- III.1.2. Articulació acromioclavicular.
- III.1.3. Articulació escapulohumeral.

III.2. MÚSCULS DE LA CINTURA ESCAPULAR

- III.2.1. Músculs dorsals: supraespinós, infraespinós, rodó major i rodó menor, deltoide, subescapular i dorsal ample.
- III.2.2. Músculs ventrals: pectoral menor, pectoral major i coracobraquial.
- III.2.3. Músculs zonals: romboide, angular de l'escàpula, serrat anterior i subclavi.

III.3. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DE LA CINTURA ESCAPULAR

- III.3.1. Cavitat axil·lar.
- III.3.2. Plexe braquial: constitució, branques col·laterals i branques terminals.
- III.3.3. Artèria i vena axil·lars. Limfàtics: ganglis (limfonodes) axil·lars.

III.4. ARTICULACIÓ DEL COLZE

- III.4.1. Articulacions humerocubital, humeroradial i radiocubital proximal.
- III.4.2. Articulació radiocubital distal. Membrana interòssia de l'avantbraç.
- III.4.3. Cinemàtica articular del colze i de la prono-supinació.

III.5. MÚSCULS DEL BRAÇ

- III.5.1. Compartiments. Septes intermusculars.
- III.5.2. Músculs dorsals: tríceps braquial i anconal.
- III.5.3. Músculs ventrals: braquial i bíceps braquial.

III.6. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DEL BRAÇ

- III.6.1. Espais quadrilàter i triangular de Velpeau.
- III.6.2. Conducte braquial. Canal radial (de torsió).
- III.6.3. Nervis: axil·lar (circumflex), radial, medià, musculocutani, cubital (ulnar), braquial cutani intern (cutani medial de l'avantbraç) i accessori del braquial cutani intern (cutani medial del braç).
- III.6.4. Artèries i venes braquials (humeral).

III.7. ARTICULACIONS DEL CANELL I DE LA MÀ

- III.7.1. Articulacions radiocarpiana, mediocarpiana i intercarpienes. Cinemàtica articular.
- III.7.2. Articulacions carpometacarpianes i intermetacarpianes.
- III.7.3. Articulacions metacarpofalàngiques i interfalàngiques.
- III.7.4. Cinemàtica de les articulaciones de la mà.

III.8. MÚSCULS DE L'AVANTBRAÇ

- III.8.1. Músculs dorsals-posteriors: supinador curt, abductor llarg del polze, extensor llarg del polze, extensor curt del polze, extensor de l'índex, extensor dels dits, extensor propi del menovell i cubital posterior (extensor cubital del carp).
- III.8.2. Músculs dorsals-laterals: segon radial extern (extensor radial curt del carp), primer radial extern (extensor radial llarg del carp) i supinador llarg (braquiradial).
- III.8.3. Músculs ventrals: pronador quadrat, flexor profund dels dits, flexor llarg propi del polze, flexor superficial dels dits, pronador rodó, palmar major (flexor radial del carp), palmar menor (palmar llarg) i cubital anterior (flexor cubital del carp).

III.9. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DE L'AVANTBRAÇ I DE LA MÀ

- III.9.1. Fossa del colze. Canals bicipitals.
- III.9.2. Lligament dorsal del carp (Retinacle extensora) i beines dels tendons extensors.

III.9.3. Canal del pols i tabaquera anatòmica.

III.9.4. Túnel (canal) carpià. Beines dels tendons flexors. Canal de Guyon.

III.10. MÚSCULS DE LA MÀ

III.10.1. Músculs tenars: adductor del polze, oponent del polze, flexor curt del polze i abductor curt del polze.

III.10.2. Músculs hipotenars: oponent del menovell, flexor curt del menovell, abductor del menovell i palmar cutani (palmar curt).

III.10.3. Músculs del compartiment mitjà: interossis dorsals, interossis palmars i músculs lumbricals.

III.11. VASOS I NERVIS DE L'AVANTBRAÇ I DE LA MÀ

III.11.1. Artèries i venes radial, cubital (ulnar) i interòssia. Arcs palmars superficial i profund.

III.11.2. Nervis medià, cubital (ulnar) i radial.

III.12. SISTEMES VENÓS I NERVIS SUPERFICIALS I SISTEMA LIMFÀTIC DE L'EXTREMITAT SUPERIOR

III.12.1. Sistema venós superficial: xarxa venosa dorsal de la mà. Venes cefàlica i basilica.

III.12.2. Drenatge limfàtic de l'extremitat superior.

III.12.3. Innervació sensitiva, trocular i radicular, de l'extremitat superior.

IV. BLOC TEMÀTIC D'ANATOMIA DEL TRONC

IV.1. COLUMNA VERTEBRAL

IV.1.1. Articulacions de la columna vertebral. Segment articular. Articulacions intersomàtiques i interapofisàries (cigoapofisàries). Articulacions cranioraquidianes: occipitoatlàntica, atlantoaxial lateral i atlantodontoïdal (atlantoaxial medial). Articulacions lumbosacra i sacrococcigeal.

IV.1.2. Músculs autòctons dorsals del tronc (erectors del tronc). Músculs curts i llargs del tracte medial: interespinosos, rectes dorsals menor i major del cap, oblic major del cap i rotadors. Músculs multífids, semiespinós i epiespinós. Músculs curts i llargs del tracte lateral: intertransversos i oblic menor del cap. Músculs iliocostal, dorsal llarg i espleni del cap. Moviments de la columna vertebral i del cap.

IV.2. PELVIS

IV.2.1. Articulacions de la pelvis: articulacions sacroilíaca i símfi pubiana. Lligament pèlvics.

IV.2.2. Estudi conjunt de la pelvis òssia. Caràcters antropològics. Canal del part.

IV.3. PERINEU

IV.3.1. Músculs i fàscies del perineu.

IV.3.2. Regió o triangle anal: fàscia perineal profunda (fàscia pelviana), múscul esfínter anal extern i lligament sacrococcigeal.

IV.3.3. Regió o triangle urogenital: fàscia perineal superficial, cos perineal o centre tendinós. Músculs perineals transversos. Múscul bulboesponjós. Múscul ísquiocavernós. Esfínter de la uretra. Fàscia perineal mitjana (diafragma uro-genital). Fàscia perineal profunda (fàscia pelviana)

IV.3.4. Músculs del pla profund: elevador de l'anus i coccígeal.

IV.4. TÒRAX

IV.4.1. Articulacions del tòrax: costovertebrals, costotransverses, esternocostals, costocondrals i intercondrals. Cinemàtica articular del tòrax.

IV.4.2. Músculs del tòrax: músculs intercostals, subcostals i supracostals. Músculs serrats dorsals i triangular de l'estern.

IV.4.3. Múscul toracoabdominal o diafragma.

IV.4.4. Mecànica respiratòria.

IV.5. ABDOMEN

IV.5.1. Músculs de la paret abdominal: recte de l'abdomen, transvers de l'abdomen, oblic intern

(menor) de l'abdomen i oblic extern (major) de l'abdomen. Múscul quadrat lumbar.

IV.5.2. Fàscia transversal.

IV.5.3. Conducte inguinal: parets i contingut. Punts dèbils de la paret abdominal.

IV.6. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DEL COLL

IV.6.1. Músculs del coll. Grup lateral: escalè anterior, escalè mitjà i escalè posterior. Grup recte o hioïdal: esternotiroïdal, tirohioïdal, esternoclidohioïdal, omohioïdal i genihoïdal. Grup prevertebral: recte anterior del cap, llarg del cap, recte lateral del cap i llarg del coll.

Grup craniozonal: esternoclidomastoïdal i trapezi.

IV.6.2. Fàscies del coll. Triangles cervicals.

IV.6.3. Plexe cervical: constitució i relacions. Branques terminals. Branques col·laterals.

IV.6.4. Artèria i vena subclavia.

V. BLOC TEMÀTIC D'ANATOMIA DEL CAP

V.1. FOSSES DEL CRANI.

V.1.1. Fosses exocranians: orbitària, nasal, temporal i infratemporal. Paladar ossi.

V.2. ARTICULACIONS DEL CRANI.

V.2.1. Sutures. Sincondrosis.

V.2.2. Articulació temporomandibular. Cinemàtica articular.

V.3. MÚSCULS DERIVATS DEL PRIMER ARC FARÍNGIC O MANDIBULAR.

V.3.1. Músculs mastegadors: temporal, masseter i pterigoïdals.

V.3.2. Músculs milohioïdal i digàstric (ventre anterior).

V.4. MÚSCULS DERIVATS DEL SEGON ARC FARÍNGIC O HIOÏDAL.

V.4.1. Derivats de la part interna o profunda: estilohioïdal i digàstric (ventre posterior).

V.4.2. Derivats de la part externa o músculs míms: porció profunda o *sphinter colli*. Porció superficial o platisma.

VI. BLOC TEMÀTIC D'ANATOMIA DE L'EXTREMITAT INFERIOR

VI.1. ARTICULACIÓ COXOFEMORAL

VI.2. MÚSCULS DE LA CINTURA PÈLVICA

VI.2.1. Músculs dorsals-anteriors: psoes ilíac, psoes menor i pectini.

VI.2.2. Músculs dorsals-posteriors: piramidal de la pelvis, glutis menor, mitjà i major i tensor de la fàscia lata.

VI.2.3. Músculs ventrals: obturador intern, gèmings superior i inferior, quadrat crural, obturador extern, adductors major, curt i llarg i recte intern.

VI.3. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DE LA CINTURA PÈLVICA

VI.3.1. Plexe lumbosacre. Constitució i relacions. Branques col·laterals. Branques terminals.

VI.3.2. Espais supra i infrapiriformes.

VI.3.3. Arc crural: lacuna vascular i llacuna muscular.

VI.3.4. Membrana obturatriu i conducte subpubià.

VI.3.5. Artèries i venes ilíaqes interna i externa. Artèries i venes glúties superior i inferior. Artèria i venes púdica interna.

VI.4. ARTICULACIONS DEL GENOLL

VI.4.1. Articulacions fèmoromeniscal, meniscotibial i fèmororotular. Cinemàtica articular.

VI.4.2. Articulacions peroneotibials. Membrana interòssia.

VI.5. MÚSCULS DE LA CUIXA

VI.5.1. Músculs dorsals (regió anterior): quàdriceps femoral i sartori.

VI.5.2. Músculs ventrals (regió posterior): popliti, bíceps femoral, semitendinós i semimembranós.

VI.6. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DE LA CUIXA

VI.6.1. Conducte femoral. Triangle femoral (de Scarpa). Canal dels adductors (conducte de

Hunter. Hiatus dels adductors.

VI.6.2. Artèria i vena femorals.

VI.6.3. Nervis: crural (femoral), obturador, fèmorocutani, genitocrural i ciàtic.

VI.6.4. Limfàtics: ganglis (linfonodes) inguinals.

VI.7. ARTICULACIONS DEL TURMELL I DEL PEU

VI.7.1. Articulacions del turmell: tibiotarsiana, astragalocalcània i astragalocalcaneoescafoïdal.

VI.7.2. Articulacions intertarsianes. Articulacions tarsometatarsianes.

VI.7.3. Articulacions intermetatarsianes, metatarsofalàngiques i interfalàngiques.

VI.8. MÚSCULS DE LA CAMA

VI.8.1. Músculs dorsals-anteriors: tibial anterior, extensor llarg dels dits, peroneal anterior i extensor llarg del dit gros.

VI.8.2. Músculs dorsals-laterals: peroneals llarg i curt.

VI.8.3. Músculs ventrals: tibial posterior, flexor llarg dels dits, flexor llarg del dit gros. Múscul tríceps sural.

VI.9. ANATOMIA TOPOGRÀFICA DE LA CAMA I DEL TURMELL

VI.9.1. Regió poplítia.

VI.9.2. Fàscies de la cama. Lligaments anulars o retinacles.

VI.9.3. Artèria i vena poplítia.

VI.9.4. Nervis tibial (ciàtic popliti intern) i peroneal (ciàtic popliti extern).

VI.10. MÚSCULS DEL PEU

VI.10.1. Músculs dorsals: extensor curt del dit gros i extensor curt dels dits (pedi).

VI.10.2. Músculs ventrals (plantars). Grup plantar intermedi: interossis, lumbricals, quadrat plantar (de Silvi) i flexor curt dels dits. Grup plantar intern: adductor del dit gros, flexor curt del dit gros i abductor del dit gros. Grup plantar extern: oponent del cinquè dit, flexor curt del cinquè dit i abductor del cinquè dit.

VI.11. VASOS I NERVIS DE LA CAMA I DEL PEU

VI.11.1. Artèries i venes: tronc tibioperoneal, tibial anterior, tibial posterior, peroneal i pèdia. Arcs arterials del peu.

VI.11.2. Nervis peroneal superficial (musculocutani) i peroneal profund (tibial anterior). Nervis tibial i plantars.

VI.12. SISTEMES VENÓS I NERVIÓS SUPERFICIALS. SISTEMA LIMFÀTIC DE L'EXTREMITAT INFERIOR

VI.12.1. Sistema venós superficial: xarxa venosa dorsal del peu. Venes safenes.

VI.12.2. Drenatge limfàtic de l'extremitat inferior.

VI.12.3. Innervació sensitiva, troncular i radicular, de l'extremitat inferior.

SEMINARIS TEÒRICO-PRÀCTICS

Seminari 1. Anatomia general: Posició anatòmica. Eixos i plans. Anatomia per la imatge. Recursos d'internet per l'estudi de l'anatomia.

Seminari 2. Embriologia general.

Seminari 3. Embriologia de l'Aparell locomotor.

Seminari 4. Osteologia de l'extremitat superior (I): clavícula, escàpula i epífisi proximal de l'húmer.

Seminari 5. Osteologia de l'extremitat superior (II): húmer i epífisis proximals del cúbit i del radi.

Seminari 6. Osteologia de l'extremitat superior (III): cúbit, radi i ossos del carp.

Seminari 7. Osteologia de l'extremitat superior (IV): ossos metacarpians i falanges. Bioradiologia de l'extremitat superior.

Seminari 8. Osteologia de la columna vertebral (I): vèrtebra tipus. Vèrtebres regionals: cervicals, toràciques i lumbar.

- Seminari 9. Osteologia de la columna vertebral (II): Vèrtebres individuals: atlas, axis, sacre i còccix. Bioradiologia de la columna vertebral.
- Seminari 10. Osteologia de la pelvis: coxal. Estudi conjunt de la pelvis òssia. Bioradiologia de la pelvis òssia. Osteologia del tòrax: costelles i estern. Estudi conjunt del tòrax ossi. Bioradiologia del tòrax ossi.
- Seminari 11. Osteologia del cap (I): classificació (ossos del crani i ossos de la cara). Parietal, frontal i occipital.
- Seminari 12. Osteologia del cap (II): maxil·lar, malar i mandíbula.
- Seminari 13. Osteologia del cap (III): etmoides, vòmer, nasal, unguis, cornet inferior i palatí.
- Seminari 14. Osteologia del cap (IV): temporal i esfenoides.
- Seminari 15. Osteologia del cap (V): base interna i externa del crani. Bioradiologia del cap.
- Seminari 16. Osteologia de l'extremitat inferior (I): fémur, ròtula i epífisi proximal de tibia.
- Seminari 17. Osteologia de l'extremitat inferior (II): tibia i peroné. Astràgal i calcani.
- Seminari 18. Osteologia de l'extremitat inferior (III): ossos del tars, metatarsians i falanges. Volta plantar. Bioradiologia de l'extremitat inferior.

PRÀCTIQUES DE DISSECCIÓ

- Pràctica 1. Anatomia general. Aparell locomotor: ossos, articulacions, músculs, vasos i nervis. Sistema cardiovascular: cor, artèries, venes i limfàtics. Esplacnologia: vísceres toràciques i abdominals. Seroses corporals. Sistema nerviós central: encèfal i medul·la espinal. Sistema nerviós perifèric: nervis raquidis i cranials.
- Pràctica 2. Dissecció de l'extremitat superior (I). Articulacions de la cintura escapular i del colze. Músculs de la cintura escapular i del braç. Artèries i venes axil·lars i branquials (humeral). Plexe braquial. Nervis de la cintura escapular i del braç. Anatomia topogràfica: cavitat axil·lar, espais de Velpeau, espais aponeuròtics del braç. Canals bicipitals. Correlació anatòmica amb tècniques de diagnòstic per la imatge de la cintura escapular i del braç.
- Pràctica 3. Dissecció de l'extremitat superior (II). Articulacions del canell i de la mà. Músculs de l'avantbraç i de la mà. Artèries i venes de l'avantbraç i de la mà. Sistema venós superficial de l'extremitat superior. Nervis de l'avantbraç i de la mà. Anatomia topogràfica: canal del pols, canal carpiana, canal de Guyon, tabaquera anatòmica, palmell de la mà, espais aponeuròtics de l'avantbraç i de la mà. Correlació anatòmica amb tècniques de diagnòstic per la imatge de l'avantbraç i de la mà.
- Pràctica 4. Dissecció del tronc. Articulacions de la columna vertebral. Músculs del tronc. Articulacions i lligaments de la pelvis. Músculs i fàscies del perineu. Articulacions del tòrax. Músculs del tòrax. Músculs de l'abdomen. Correlació anatòmica amb tècniques de diagnòstic per la imatge del tronc.
- Pràctica 5. Dissecció del cap i coll. Articulacions occipito-atlanto-axoïdals i temporomandibular. Músculs del cap. Músculs i fàscies del coll. Correlació anatòmica amb tècniques de diagnòstic per la imatge del cap i del coll.
- Pràctica 6. Dissecció de l'extremitat inferior (I). Articulacions del maluc i del genoll. Músculs de la cintura pelviana i de la cuixa. Artèries i venes femoral i poplítia. Anatomia topogràfica: regió glútia, conducte femoral, triangle de Scarpa, conducte de Hunter, fossa poplítia. Espais aponeuròtics. Correlació anatòmica amb tècniques de diagnòstic per la imatge de la cintura pelviana i de la cuixa.
- Pràctica 7. Dissecció de l'extremitat inferior (II). Articulacions del turmell i del peu. Músculs de la cama i del peu. Artèries i venes de la cama i del peu. Sistema venós superficial de l'extremitat inferior. Nervis de la cama i del peu. Anatomia topogràfica de la cama i del peu. Correlació anatòmica amb tècniques de diagnòstic per la imatge de la cama i del peu.

BIBLIOGRAFIA

Embriología

- CARLSON, B.M.** Embriología humana y Biología del desarrollo. 2ª edición. Ed. Harcourt, 2000.
LARSEN, W.J. Embriología Humana. 3ª edición. Ed. Elsevier Science, 2003.
ORTS LLORCA, F. Anatomía Humana. 6ª edición. Ed. Científico-Médica, 1986-1987.
SADLER, T.W. Langman. Embriología Médica. 8ª edición. Ed. Panamericana, 2001.
WILLIAMS, P.L. Anatomía de Gray. 38ª edición. Ed. Harcourt Brace, 1998.

Anatomía

- KAPANDJI, I.A.** Fisiología Articular. 5ª edición. Ed. Panamericana. 1998.
LATARJET, M., RUIZ LIARD, A. Anatomía Humana. 3ª edición. Ed. Panamericana, 1995.
LIPPERT, H. Anatomía. Estructura y morfología del cuerpo humano. 4ª edición. Ed. Marban, 1996.
MOORE, K.L., DALLEY, A.F. Anatomía con orientación clínica. 4ª edición. Ed. Panamericana, 2002.
ORTS LLORCA, F. Anatomía Humana. 6ª edición. Ed. Científico-Médica, 1986-1987.
ROUVIERE, H., DELMAS, A. Anatomía Humana: descriptiva, topográfica y funcional. 10ª edición. Ed. Masson, 1999.
WILLIAMS, P.L. Anatomía de Gray. 38ª edición. Ed. Harcourt Brace, 1998.

Atles d'Anatomia

- FLECKENSTEIN, P., TRANUM-JENSEN, J.** Bases anatómicas del diagnóstico por imagen. 2ª edición. Ed. Elsevier Science, 2001.
KÖPF-MAIER, P. Wolf-Heidegger's Atlas de Anatomía. 5ª edición. Ed. Marban, 2001.
McMINN, RMH., HUTCHINGS, RT. Atles d'Anatomía Humana. 2ª edició.(en català). Ed. Oceano, 1994.
McMINN RMH., HUTCHINGS RT., ABRAHAMS PH. Atlas de Anatomía Humana. 2ª edición. Ed. Oceano, 1991.
MÖLLER, T.B., REIF, E. Anatomía Radiológica. 2ª edición. Ed. Marban, 2002.
NETTER, F.H. Atlas de Anatomía Humana. 2ª edición. Ed. Masson, 1999.
OLSON, T.R. A.D.A.M. Atlas de Anatomía Humana. Ed. Masson/Williams & Wilkins, 1997.
PUTZ, R., PABST, R. Sobotta Atlas de Anatomía Humana. 21ª edición. Ed. Panamericana, 2001.
ROHEN, J.W., YOKOCHI, C., LÜTJEN-DRECOLL, E. Atlas de Anatomía Humana. 5ª edición. Ed. Elsevier Science, 2003.
THIEL, W. Atlas fotográfico de Anatomía Práctica. Ed. Marban, 1996.